

Gospodar in Gospodinja

LETO 1938

9. JUNIJA

STEV. 23

Nekaj važnih opravil v sadovnjaku

Napačno je mnenje, češ da je v sadovnjaku vse opravljeno, ko v rani spomladi drevje osnažimo, po potrebi obrežemo, s kakim zimskim škropivom obrizgamo in morebiti tudi posadimo kako mlado drevo. Pravi sadjar ima tudi poleti važne posle v sadnem vrtu, še prav posebno v mladih nasadih.

Prvo in najvažnejše opravilo, o katerem smo že toliko govorili in pisali, je poletno škropljenje sadnega drevja, da preprečimo krastavost in črkvost. Zlasti potrebno je to škropljenje pri jablanah in hruškah, ki kažejo dobro letino. Odločilna je doba 2—3 tedne po cvetju in potem še 2—3 tedne pozneje. Ker je vprav te dni tista doba, opozarjamo sadjarje, da ne zamude pravega trenutka. Kot izborno škropivo se splošno priporoča 2% žvepleno apnena brozga (2 kg temeljne brozge na 100 litrov vode), ki ji dodamo na vsakih 100 litrov še 300 gramov apnenega arzenijata (meritola ali arezina). Dobro škropivo je tudi ¼% nosprasi (na 100 litrov vode pol kilograma nosprasi brez vsakega drugega dodatka). Z enim ali drugim obeh teh škropiv smemo škropiti vsa sadna plemena razen breskev. Te so pa tako občutljive, da jih v zelenem stanju sploh ne škropimo.

Odraslo sadno drevje bi bilo s tem res opravljeno do jeseni oziroma do trgatve.

Več brige pa nam prizadevajo mlajši nasadi, zlasti ako se pojavijo v njih listne ušice. Tu je treba vse pozornosti, da nam ne ugonobe najlepšega drevja. Povsod naj bi bil torej pripravljen tobačni izvleček in mazavo milo. 100 litrov brozge pripravimo takole: v 50 litrih vode raztopimo okoli 2 kg tobačnega izvlečka; v drugih 50 litrih pa vmešamo okoli 2 kg mazavega mila, ki ga moramo pa prej v par litrih vroče vode raztopiti. Nazadnje zlijemo obe raztopini skupaj in dobro zmešamo. Za 10 litrov brozge bi morali vzeti 20 dkg tobačnega izvlečka in prav toliko mazavega mila, za 20 litrov 40 dkg

itd. Škropivu iz tobačnega izvlečka lahko dodamo na 100 litrov 2—3 kg apna.

Še boljše nego tobačni izvleček je brozga iz mušjega lesa (kvasije), ki se pripravi pa takole: 2 kg mušjega lesa namakajmo 24 ur v 10 litrih vode, nato prekuhajmo in pustimo stati še 24 ur. Potem zmes precedimo in ocedku prilijmo še 10 litrov vode, v kateri smo raztopili okoli 2 kg mazavega mila. Tem 20 litrom temeljne brozge prilijemo še 80 litrov vode in tako imamo 100 litrov izvrstnega škropiva zoper listne ušice in vse druge sesajoče zajedavce. Iz teh podatkov si lahko izračunimo množino snovi za manjše količine škropiva.

Na mladih deblih vseh sadnih plemen, ki imajo gladek napet lub, treba sedaj lub prerezati od vrha do tal v dveh, treh med seboj prilično enako oddaljenih črtah (puščanje). Z ostrim koničastim nožem potegnimo od vrha do zemlje toliko močno, da prerežemo lub in kambij do lesa. V les ne smemo zarezati. S to preprosto operacijo dosežemo, da se debela primerno debelijo in da so zdrava in odporna za zimsko pozebo. Tako narezana debela se včasih že prvo leto zdebele kar za centimeter. Na ta način brez skrbi lahko narežemo tudi debela koščičastega sadnega drevja. Če je drevo sicer zdravo in čvrste rasti, se ni treba bati smolike. Nasprotno! S takim narezavanjem luba se smolika prepreči ali celo zdravi. Še enkrat poudarjam, da narežimo samo mlada, zdrava, bujno rastoča drevesa, ki imajo gladek napet lub. Starejšemu drevju, ki ima že hrapav lub in pa letos posajenemu drevju ne narezavajmo luba.

Praden gremo od drevesa, pogledjmo še, če je dobro privezано, če se deblo kje ne drgne ob kol, če ni kol predolg, da bi segal med veje v vrhu itd. Nazadnje zrahljamo še zemljo na kolobarju in ga — če le kako mogoče — pokrijmo s drobnim gnojem, travo ali s čemurkoli, da zadržujemo vlago in da se ohrani zemlja rahla in odprta. To je posebno važno

pri novoposajenem drevju in ob suši. Če nimamo drugega, vrzimo po kolobarju kako smrekovo vejo. Najboljši je seveda gnoj, ki obenem tudi gnoji.

V tej letni dobi nas nujno kliče na pomoč vse zadnja leta precepljeno sadno drevje. Ako ga prepustimo samo sebi, je popolnoma nemogoče, da bi bilo kaj prida iz njega. Videli smo velike precepljene jablane, na katerih so se vsi cepiči prijeli in bujno odgnali. Toda čez poletje je odgnalo tudi popje po vejah in se tako razbohotilo, da so žlahtni poganjki okrneli in v par letih popolnoma zamrli. Precepljeno drevje je treba obdelovati več let na ta način, da se polagoma ovira prebohotna rast poganjkov iz starine, pospešuje pa s tem rast žlahtnih poganjkov iz cepičev. Vsa rast se tako polagoma in previdno izpelje s starega tira v novi tok. Sele potem, ko iz žlahtnih poganjkov nastanejo močne, nove veje, poneha rast iz starine in nov vrh je gotov. Zato pa takoj sedaj v začetku ju-

nija pregledjte vse precepljeno drevje in priščipnite vršičke (pincirajte) vsem poganjkom iz starine. Nikakor bi pa ne bilo prav, da bi jih omandali (obrili), ker drevo potrebuje listov, da predelavajo surovo hrano, ki jo korenine pošiljajo v vrh. Drugo leto boste že lahko nekaj teh poganjkov odstranili. V treh, štirih letih bodo iz cepičev že nove veje; takrat boste lahko odstranili vse poganjke s starih vej. Tudi žlahtne poganjke iz cepičev je treba pregledati in urediti njih rast. Najlepšega na vsaki veji, ki ima najboljšo lego za bodočo vejo, pustimo neokrajnega, vsem drugim pa, ki so namenjeni bolj za to, da se rane hitreje zarastejo, pa priščipnemo vršičke. Nikdar pa jih ne smemo popolnoma iztrebiti. Žlahtne poganjke, ki so v nevarnosti, da bi jih polomil vihar ali ptice, ki sedajo na nje, moramo privezati na palčice, pritrjene na veje. Ne pozabimo prerezati vezi, preden se zajedo v lub. H.

Njiva in travnik v juniju

V juniju kliče kmetovalca njiva kar naprej; okopavanje. Z okopavanjem krompirja bo treba nadaljevati in ga osuti, ko bodo rastline kakšnih 13—16 cm visoke. Tudi koruzo, fižol in peso bo kazalo okopati proti koncu meseca že v drugič, da se poleg zatiranja plevela, ki črpa redilne snovi v zemlji, trda skorja zrahlja. Pogostne plove kaj hitro zaskorijo zemeljsko površino. Ta skorja pa preprečuje dostop zraka v zemljo in pospešuje izhlapevanje vlage; oboje je za rastline zelo škodljivo.

Kdor ima repico ali ogrčico za seme, naj te rastline požanje v zgodnjih jutranjih urah, ker se drugače stročje razpoči in se seme ospe po njivi. Če bo mesec junij topel, bo konec meseca že zrel ozimni ječmen in grašica. Ko bomo te pridelke spravili z njiv, bomo prazna strnišča takoj preoral in jih zasejali s krmsko koruzo, katero bomo porabili ali za zeleno krmo ali pa za ansilažo (kislo krmo).

Kmetje, pazite na krompirjeve njive! Krompir je tako važen slovenski pridelek, da je od njega marsikje odvisna v znatni meri prehrana našega človeka. Če ni krompirja, je stradež v hiši. Zato opazujte, če ni morda krompirjevih njiv na-

padla krompirjeva plesen, ki je podobna peronospori na vinski trti. Ta bolezen se pokaže o cvetenju in še nekoliko pozneje. Krompirjevo listje dobiva najprej rjave, nato pa črne lise. Treba je pomoči. Napadeno njivo je treba poškopiti z 1% bakreno-apneno brozgo in sicer takoj, ko se pojavijo znaki bolezni: škropljenje je treba ponoviti, če se čez kake 3—4 tedne bolezen ponovi. Škopivo ne ozdravi sicer že napadenih rastlin, prepreči pa širjenje bolezni na zdrave rastline in se na ta način bolezen omeji.

Na deteljščih se pojavi zlasti po prvi košnji kaj rada predenica, ki se hitro in bujno razraste in vso deteljo lahko uniči. Napadena mesta odkosimo, pograbimo z železnimi grabljami in jih pokrijmo po vsej ploskvi s kupčki slame, ki jo zažgemo. Ko je slama zgorela, se zemlja na pogorišču prekoplje in poseje z laško ljuliko ali pa z mačjim repom. Dobro je tudi ta mesta potrositi z neoljnatim apnenim dušikom ali pa s 15% raztopino železne galice. Ako se pojavi na deteljščih pojalnik, ga moramo sproti porovati, da ne obrodí semena.

Na travnikih čaka kmetovalca v juniju najvažnejše delo: košnja. Spraviti

pod streho v redu, pravočasno pokošeno in lepo posušeno seno je velika skrb slehernega gospodarja. Kdaj bomo začeli kositi? To je zelo važno vprašanje. Naši ljudje še vedno mislijo, da je prvi čas za košnjo takrat, ko so trave že odevele. Kako je ta misel zmotna! Če takrat bosiš, dobiš namesto slastnega in tečnega sena na pol slamo! Slame pa vendar nihče noče na travnikih pridelovati! Kdaj bomo torej začeli s košnjo? Ko bodo glavne travniške trave v polnem cvetju. Glavne trave so pa: travniška bilnica, travniška latovka, pasja trava in francoska pahovka. Ko te trave začno cveteti, je napočil čas košnje. Trave so sedaj na vrhuncu svojega razvoja in kot takšne dajo najboljše seno.

S košnjo je dostikrat križ. Pokosiš, napol posušiš, pa se ti ulije ploha in vse zmoči. Zato prav ravna tisti, ki toliko naenkrat pokosi, kolikor more s svojimi delovnimi močmi obvladati. Če se začne pripravljati k nevihti, da so pokošenemu senu kos! Če ti stoječo travo dež desetkrat zmoči, ni tolike škode, kakor če ti suho samo enkrat! Po košnji naj se redi čimprej raztrosijo, da se trava začne sušiti.

Zvečer se pol posušena spravi v kopice, da je ne zmoči rosa in da se čez noč nekoliko ugrije, kar je posebno važno. Zjutraj ne kaže kopic razkopavati, dokler se ni posušila rosa.

Marsikje je že udomačena navada, da sušijo seno v ostrvih ali jezdecih. Ta način sušenja je priporočljiv, ker mnogo časa in dela prihrani, trava se pa vendarle lepo posuši, četudi vreme nagaja. Pa še eno dobro stran imajo ostrvi: pri obračanju sena se vendarle mnogo dobrih, najzlahajnejših lističev detelj pa tudi drugih zelišč oddrobi in zgubi, kar se pri ostrvih prepreči.

Dogodi se, da včasih ni mogoče spraviti popolnoma suhega sena. Zelo priporočamo, da se tako seno posoli in s tem prepreči njegovo kvarjenje. Na 100 kilogramov sena porabimo 1 kg živinske soli. Vendar je pri taki mrvi treba paziti, da se ne spravlja na tesno, ker bi se ugrela in lahko celo vnela.

Ko so travniki pokošeni in nastopi deževno vreme, spada nanje gnojnični voz z dragoceno tekočino. Poudariti je pa treba, da se sme gnojnica polivati samo ob dežju, nikoli pa ne ob žgočem soncu.

Par važnih pripomb za izrejo mlade perutnine

H krmljenju spada tudi pijača. Če mešaš mehko pičo z mlekom, potem velja kot pijača najenostavneje voda; če pa pokladaš mladi perutnini, zlasti piščancem samo suho pičo, — kar delajo marsikje in se pohvalijo s tem — potem bi priporočal, da dajete kot pijačo vsaj prve tri tedne sladko, popolnoma sveže mleko, pozneje pa posneto, a sveže, gotovo ne nekoliko nakisano, ker bi bilo to lahko smrt za mnogo živalic. Zato je najbolje, če postavite večkrat na dan skledico s svežim mlekom pred živalce in jo po četrty ure zopet odstranite. Jaz pa bi raje poleg vsake piče vsaj enkrat vsaki dan pokladal mehko hrano namešano z mlekom in torej spravil mleko v tej obliki do veljave.

Vodo dajemo najpripravneje v majhnih avtomatskih (samodelnih) napajalnikih, kakršne dobimo za piške za majhen denar v trgovini. Lahko si pa sestaviš dober napajalnik tudi sam, ako naliješ v podstavek (podložek) cvetličnega lonca vode in povezneš vanj cvetni lonček tako,

da nastane med obema ozek kolobar vode. Živalce lahko pijo, ne morejo pa stopati v vodo. Da se voda prehitro ne pokvari, denemo posodo na lesen, nekoliko debelejši podstavek. Lepo se da uporabiti za napajalnik okrogla konzervna škatlja namesto cvetnega lonca iz gline. Če navrtiš v stransko steno spodaj luknjico, ki mora pa stati nižje kakor pa je rob podstavka, potem doteka vedno toliko vode, kolikor je piški odpijo, voda ostane snažna in živalce ne morejo pasti vanjo.

Pojasnili smo najboljše načine, po katerih krmimo piščance, na raznih zgledih. Če ima pa kdo pri roki še kako boljše, izdavnica preizkušeno krmilo, naj seveda lepo mirno ostane pri njem. Samo eno krmisko sestavino naj mi bo dovoljeno še omeniti, sestavino, od katere je v prvi vrsti odvisen ves uspeh; to je zanimanje, ljubezen do perutninarstva! Če tega ni, potem večinoma tudi najboljše krmiske zmesi nič ne pomagajo. — »Pri izreji piščancev, zlasti

kadar gre za večje število (posebno pri vzgoji za umetno kokljo) moramo pa na moč paziti še na nekatere velike »malenkosti.«

Predvsem prav izrecno poudarjam snago, snago v vsakem oziru. Vsak dan ali od začetka vsaj vsaki teden je treba obnoviti in premenjati nastilj (rezanico) pod umetno kokljo, ozir. v domku za piške. Paziti je treba na vse ostanke hrane, da ne bodo ležali na debelo med nastiljem, plesnili, se kvarili in postali morda usodni za vso mlado čredo. Pozor torej na mesto, kjer stoji krmilni avtomat, ozir. na mesta, kjer se krmi, pozor pa tudi na posode za vodo. Če se nastilj okoli vodne posode zmoči, ga čim preje prenovi. Če pade v napajalnik blato ali rezanica, obnovi vodo popolnoma. Vse vodne posode postavi takoj od začetka na kratke deske, ki jih pozneje povišaš; tako se voda ne bo tako izlahka onečistila.

Nikoli ne imej skupaj piščancev različne starosti, kakor tudi ne živalic različne vrste, n. pr. piščance od kur, mladih purčkov, račic, pegatk in pod Slabejši mladiči v tej družbi vedno trpe izgubo, in še bolj opešajo. — Napačno je tudi im zelo nevarno, če bi imeli preveliko število piščancev skupaj v eni baraki. Marsikje vzgajajo pod eno samo umetno kokljo po 500 piščancev, v Grobljah in v Zavodu sv. Stanislava v št. Vidu jih goje v vsakem prostoru za umetno kokljo po 200 do 250. Nekateri izkušeni perutninarji pa pravijo, da bi bilo še bolje, ko bi vsaki oddelek hranil le do 100 živalic. Gotovo je pa velika napaka, ako denem v domček za piščance, ki je določen za 50 živalic bistveno več piškov.

Ni dobro, če piščanci, pa naj bodo le-ti od kokoši ali pure ali pegatke prekmalu poletavajo na gredo prenočevati; vtegnejo si vsled tega vtisniti prsnico (kost), ki je še mehka. Prvo priliko za vzlet daš lahko svoji okriljeni mladeži na ta način, da položiš preko grede širšo desko ali da sploh nadomestiš drogove z deskami. Predolgo naj pa zopet ne spavajo živali na tleh, ker se pozneje težje navadijo na vzlet v višino. — »Kadar preseljuješ piške iz njihovega otroškega domka v stalno bivališče, v definitivno kurnico, moraš ravnati zelo pazljivo. Mlade jarčice, — za te gre v prvi vrsti — so namreč v novi okolici zelo bojazljive; ko pride večer se stiskajo vse v en kot in lahko se zgodi, da najdeš drugo jutro večje število v gnječi

zadušenih in strtih živali. Da to preprečiš, ostani prve večere toliko časa v novi kurnici, da se živali pomirijo in porazdelo v več kotov; če treba jih pa sam primerno razdeliš. Sicer je pa najbolje, da prve 4 do 5 noči sploh pozapreš nevarne vogle (kote) s kako desko ali s kupom peska. — Preseljevanje perutnine si zelo olajšaš, ako si napraviš zaboj z omreženimi stenami, ki ima tako veliko odprtino, da se ravno vjema z odprtino izhodišča doseđanjega bivališča. Če hočeš piščance položiti ali preseliti, nastaviš ta zaboj kot kletko pred vhod piščančje barake in sicer zjutraj, ko so še vse živali v staji. Vrata kletke kakor tudi barakinega izhodišča se večinoma odpirajo navzgor. To stori tudi sedaj in kletka se ti hitro napolni živahne mladine, izprva sama od sebe, zadnje je pa treba nekoliko vzpodbuditi od notranje strani piščančje kolibe.

Bog je dal našim prizadevanjem svoj blagoslov, piščanci so stari že 4, 5 in več tednov, veselje jih je gledati, bodisi v kolibi, bodisi v ograjenem izletišču zunaj pred stanom. Marsikdo meni: Zdaj smo pa že popolnoma izven vsake nevarnosti. Pa ni čisto tako. Zlasti tam, kjer rede večje množine piščancev — in takih podjetij nam je treba že v Sloveniji večje število, kaj šele v celi državi, če hočemo kdaj temeljito zboljšati perutninarstvo — obstoja neka nevarnost, ki je povzročila vsled neizkušenosti gospodarjev (še bolj pa služinčadi!) velike nesreče. Ne mislim tukaj na vrane in srake in skobce, ki lahko v par dneh uničijo na ducate piščancev, ampak na veliko potrebo po svežem zraku, ki jo ima vsa perutnina, in sicer že tedaj, preden se izvali, kot nežen piščanček, posebno pa zdaj ko odrašča v veliki skupni družini. Zato skrbi, da bo čez nekaj tednov starosti v kolibi noč in dan odprto vsaj po eno večjo okno. Če tega iz strahu pred mrazom ne storiš bo čisto gotova posledica bolehanja in pogibanja piškov. Če kaka živalca oboli, takoj jo odstrani iz družbe in vzgajaj posebej! Če tega ne storiš zakriviš eno največjih napak umnega perutninarstva. ovfr.

Blato z občinske poti. K. F. — Pri popravljanju občinske poti se je z nje odmevalo precej blata. Vprašate, kdo ima pravico do tistega blata, ali občina ali delavci ali itd. — Ker je pot občinska, tudi občina razpolaga z materialom, ki ga z nje odmeče.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Razgovori

M. Š. v H. Pišete, da vaš otrok laže in da ga nikakor ne morete odvaditi od tega. Nobena kazen ne zaleže, napaka postaja z vsakim dnem hujša. Sram vas je pred sosedi, obenem vas pa skrbi, kaj bo z otrokom v bodočnosti.

Ljuba mati! V tolažbo naj vam povem, da niste vi edina, ki tožite, da se vaš otrok laže. Skoraj vsi otroci se lažejo. Da, če smo popolnoma odkritosrčni, bomo rekli, da otrok, ki se ne bi lagali, sploh ni. Res, da se nekateri otroci raje in pogosteje lažejo ko drugi, vendar pa se vsakemu, še tako pridnemu in dobremu otroku primeri, da se sem pa tja zlaže.

Sicer pa se ne lažejo samo otroci. Tudi odrasli se lažemo prav tako pogosto ali pa še pogosteje kot otroci. Lažemo se iz zadrege, da se obvarujemo škode, ker nas je sram, da bi priznali svojo napako. Lažemo pa tudi iz obzirnosti, da drugemu ne povzročamo žalosti in trpljenja. Zdravnik laže bolniku, da bo še vse dobro, čeprav ve, da je z njim že pri koncu. Žena laže možu, da je zdrava, čeprav ve, da jo razjeda bolezen, mož laže ženi, da gre v gospodarstvu vse prav, čeprav se mu že dom maje. Tudi vzgojitelji se lažejo otrokom pri samem vzgojnem delu. Saj nam je vsem znana ona župančičeva pesemca o deklici, ki se je zlagala, da je zajček snedel smetano, ki jo je ona polizala, in nazadnje pravi mati deklici, da ji na nosu bere laž. Mati se torej zlaže deklici, ko jo uči, da ne sme lagati. In imamo takih vzgojnih laži vse polno. »Mož te bo vzal, če ne boš priden, berač te bo v malho potlačil,« kaj so vse te grožnje drugega ko debele laži?

Seveda pa s tem, da vsi otroci lažejo in da se tudi odrasli zelo pogosto lažemo, še ni rečeno, da se proti laži ni treba boriti, in da naj otroka kar v miru pustimo, da se laže še naprej. Tudi če bi vsi ljudje zboleli za kako nalezljivo boleznijo, vendar te bolezni ne bi puščali v nemar, ampak bi jo skušali zdraviti, ker bolezen ostane vedno bolezen in je človeku škodljiva, pa čeprav bi vsi na njej boleli. Isto velja tudi o laži. Laž je napaka in obremenjuje otroka z njim vred pa tudi njegove starše.

Zakaj otrok laže? Iz istih vzrokov, iz katerih lažemo tudi odrasli. Iz koristoljubja, da si pribori kako dobrino, iz zadrege, zlasti pa še iz strahu pred kaznijo. Žraven pridejo pa še otroci, ki imajo bujno domišljijo in pripovedujejo izmišljene stvari, morda cele povesti, ne da bi se zavedali, da se sploh lažejo. Te vrste laž je zlasti razvita pri otrocih v tretjem in četrtem letu, pozneje pa zopet v dobi razvoja, od 12. do 15. leta. Poznala sem deklico štirinajstih let, ki je strahovito lagala. Pripovedovala je cele zgodbe o svojih imenitnih doživljajih, ki jih v resnici ni nikoli imela, govorila je o fantih in o doživetjih z njimi, da je delala vtis popolnoma propadle deklice pri vseh, ki je niso dobro poznali. V resnici pa je bila popolnoma nepokvarjena in je pripovedovala le o dogodkih, ki jih je o drugih slišala ali brala, njena živahna domišljija jo je speljala na to pot. Pozneje je postala zelo odkritosrčna žena, vendar pa je imela pesniško žilico in ta jo je v tistih letih speljala na pot laži. Sama je pozneje pravila, da se niti zavedala ni, da se laže. Takega otroka, ki se laže le iz prebujne domišljije, bomo samo poučili, da je to, kar pripoveduje, laž. Napačno pa bi bilo, če bi ga zato kaznovali, ker bi s tem za vedno lahko ubili domišljijo v njem, ki je vendar tudi velik dar božji. Ko bo otrok videl, da mu njegovih izmišljenih storij nihče ne verjame, bo že sam prenehal z njimi.

Drugače je seveda, če se otrok laže iz koristoljubja, iz zadrege ali iz strahu. Če se laže zato, da bi si z lažjo pridobil kako dobrino, ga bomo laži odvadili najprej, če mu te dobrine, radi katere se je lagal, ne damo. Naj še toliko prosi, naj se še toliko muja, če se je enkrat zlagal, potem te dobrine brezpogojno ne sme dobiti. Nobena solza in prošnja nas ne sme omehčati. Povejmo otroku, da mu prav zato ne ustrežemo, ker se je zlagal. Če bomo dosledno tako ravnali, bo otrok kmalu spoznal, da mu laž nič ne koristi, ampak le škoduje in se je bo kmalu odvadil.

Drugače pa je, če se otrok laže iz strahu pred kaznijo. Tu si je treba pridobiti le otrokovo zaupanje. Materi, ki si je pridobila popolno otrokovo zaupanje,

se bo otrok le redkokdaj lagal. Ve, da bo pri materi našel razumevanje tudi za svoje napake in pogrške. Ve, da mu bo mati rada pomagala in mu svetovala, kako naj storjeno škodo popravi, pa bo tudi v takih težkih trenutkih prišel zaupljivo k njej in ji odkritosrčno zaupal svoje napake in težave. Seveda ni rečeno s tem, da bi mati morala svojemu otroku vse priznati in ga razvajati. Toda skupaj se bosta z otrokom posvetovala, kako bi se napake odvadil in kako bi škodo, ki jo je povzročil, popravil. Ker vsaka škoda mora biti popravljena in vsaka napaka mora biti odpravljena. To je železen zakon življenja. V tem pa bosta mati in oče nekaj dosegla pri otroku le z ljubeznijo, redkokdaj pa s kaznijo. Če otrok po nesreči ubije vrč in je zato neusmiljeno kaznovan, bo prihodnjič ob podobni nesreči gotovo skušal uiti kazni bodisi tudi z lažjo in goljufijo. Noben nauk tu otroka ne bo prepričal, da se ne sme lagati.

Edina laž, ki zahteva vedno strogo kazen, pa je laž iz zlobe. Če se otrok zlaže zato, da drugemu s tem škoduje, da s svojo lažjo nakoplje bratu ali sestri ali tovarišem kazen in nepravilike, takrat pa ne zasluži drugega kot šibo. In to pošteno.

Ilr.

KUHINJA

Riž z graham. (risipisi). Košček suhe slanine, zelen peteršilj in čebulo prav na drobno sesekljaj. Seseklanje oprajim bledorumenno. Potem dodam ½ kilograma zbranega in opranega graha. Ko se grah nekaj časa praži, ga zalijem z juho in nanjo pristavim 30 dkg zbranega in zbrisanega riža. Riž z juho pustim 20 minut vreti.

Drug način riža v graham. Zbran in opran grah oprajim na surovem maslu ali na masti do mehkega. Posebej skuham neopran zbršan riž na juhi. Predno dan juho na mizo, jo zmešam z graham.

Smetanina omaka. Dve žlici drobtinice zarumenim na surovem maslu ali na masti. Potem dodam 3 osnažene, na drobne rezance narezane sardelice, 4 žlice kisle smetane, malo limoninih lupinic in nekoliko limoninega soka. Ko omaka dobro prevre, je pripravljena za na mizo.

Ocvrte možganove klobasice. Testo iz surovega masla prav na tanko razvaljam in zrežem na kvadratke. Posamezne kose

namažem z oprazenimi možgani, jih zvijem skupaj, povaljam v moki, namočim v jajcu osušim v drobtinah in ocvrem na masti. Ocvrte potreseš z ocvrtim zelenim peteršiljem.

Ocvrt peteršilj. Lepe vejice zelenega peteršilja, vržem na razbeljeno mast. Ko začvrči, jih poberem takoj iz masti in okrasim z njimi jedi.

Golobčki. Osnažene golobčke nasolim, jih povežem s slanino, ki sem jo na rezine narezala in jih na masti s pridatkom par žlic juhe prav hitro spečem.

Nadevani golobčki. Golobčke na suho oskubem, operem in nasolim, nasoljenim nadevam prsi s sledečim nadevom: Na surovem maslu zarumenim drobno sesekljane čebule in zelen peteršilj. Temu dodam v mleku namočeno obrabano in ožeto žemljico, celo jajce ali dva rumenjaka in polno žlico izstrgane vranice ali izstrganih jeter. Porabim tudi lahko kri, ki sem jo pri klanju goloba dobila. Golobčke spečem prav hitro v pečici.

Češnjevo pečenje (šmorn). V piskrecu ošvrkljam 2 decilitra mleka ali smetane, 4 rumenjake, 2 žlici sladkorja, 1 deciliter kisle smetane, 3 decilitre moke in sneg iz dveh beljakov. Ošvrkljanje denem oziroma zlijem na tanko pekačo, potreseš s češnjami, ki sem jim odstranila peclje in pečke ter denem v pečico, da se lepo rumeno speče. Pečenje zdrobim z vilicami, denem na krožnik in potreseš s sladkorjem.

Pražene češnje. Češnjam odstranim peclje, jih operem in osušim. Posebej skuham sladkor v vodi. V zavrelico denem češnje in jih počasi pražim do mehkega. Tekočine naj bo toliko, da ta češnja dobro pokriva.

Domača lekarna

Jeziček je zatečen ali se je povesil. Ljudsko zdravilo, ki ga priporoča tudi stara zdravniška knjiga, je stolčen poper. Deni ga na konec ročaja lesene žlice in porini previdno pod jeziček. To pa samo v slučaju, da nimaš vročine. Dobro je tudi, če jemlješ vsake dve uri 20 kapljic žabičnikove tinkture (Rinspinela) na sladkorju. Tako poper kakor žabičnik povzročita, da se odrta trdi sluz. Če je vrat vnet, devaj na vrat medene ali mlečne obkladke, pij lipov čaj z medom in grgraj z žajbeljem in medom. Grgranje z galunom je dobro za grlo, toda neprijetno za želodec, če uide kaka kapljica grgljanke vanj.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

g Kranj. Na sejem dne 30. maja so prignali 44 volov (prodali 28), 28 krav (13), 5 telet (5), 7 junic (5) in 147 prašičev raznih starosti (50). Najboljši vol je dosegel ceno 3500 din, najboljša krava 2000 din, tele 480 din, junica 1200, prašič 1800 din. Na vago so plačevali živino takole: voli: I. vrste 6 din, II. 5,50, III. 5; telice: I. vrste 6 din, II. 5, III. 5; krave: I. vrste 4,50 din, II. 4, III. 3,50; teleta: I. vrste 7,50 din, II. 7, prašiči špeharji 10,50, pršutarji 7—8 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 12 din, telečje 12 din, svinjske 8 din. Meso sekajo v Kranju po teh-le cenah: govedino I. vrste 12 din, II. 10, III. 9 din, svinjina 16 din, svinjska mast 18 din za 1 kg.

g Slovenji gradec. Živina je imela sledeče cene: voli I. vrste 4 din, II. 3, III. 2; telice I. vrste 4 din, II. 3, III. 2; krave I. vrste 3 din, II. 2,50, III. 2 din; teleta I. vrste 6 din, II. 5 din; prašiči pršutarji 7 din. — Meso prodajajo takole: govedino I. vrste 12 din, II. 10, III. 8 din, svinjino 16 din, teletino 16 din, svinjsko mast 18 in slanino 17 din za 1 kg. Če primerjamo cene, opazimo, da so cene živini v Kranju znatno višje od cen v Slovenjem gradu, dočim so mesne cene popolnoma enake.

g Maribor. Na sejem dne 31. maja je bilo prignanih 394 glav živine (12 konj, 8 bikov, 52 volov, 303 krave in 19 telet), prodanih pa 232 glav, za inozemstvo nič. Cene: voli I. vrste 5,90 din, II. 4,50 din, III. 3,50—4; klavni biki 3,50—5 din, klavne krave debele 4,25—5,25, plemenske krave 3,50—4,75 din, klobasarice 2,50—3,50 din, mlada živina 4,50—6 din, teleta 5,50—7 din vse za 1 kg žive teže. — Na svinjskem sejmu dne 27. maja, kamor pripeljali 204 repe, prodali pa 146 kosov so bile cene te: 5—6 tednov stari prašiči glava 85—120 dinarjev, 7—9 tednov 120—140 din, 5—4 mesece 150—210 din, 5—7 mesecev 300 do 390 din, 8—10 mesecev 420—490 din, 1 leto 710—820 din; na vago: 1 kg žive teže 6,50 do 7,75 din, 1 kg mrtve teže 8,50—11,25 din.

g Ptuj. Na svinjski sejem dne 25. maja so pripeljali 348 komadov, prodali pa komaj 99 komadov. Cene debeli prašiči 8 do 8,25 din, pršutarji 7,25—7,75 din, plemenske svinje 6,50—7,25 din za 1 kg žive teže; mladi prašički 6—12 tednov stari 80—140 dinarjev glava.

LJUBLJANSKI TRG

Pijače: vino belo 1 liter 10—14 din, staro vino belo 12—16 din, rdeče vino 12 do 16 din, črno vino 10—14 din, žganje (kuhano) 25—30 din l l.

Mlevski izdelki. Moka št. 0 1 kg 4 do 4,80 din, št. 2 3,80—4 din, št. 5 3,60—3,80 din, št. 6 3,40—3,55 din; kaša 3,10 din, ješprenj 3,30 din, ješprenček 4—7 din, otrobi (drobni) 1,45 din, koruzna moka 1,95—2,20 din, koruzni zdrob 2,20—2,85 dinarjev, pšenični zdrob 4,40 din, ajdova moka I. vrste 5,60, II. vrste 4,80 din, ržena moka 3,70 din za 1 kg.

g Zelenjava: glavната solata 1 kg 5—6 din, štrucarca 4—5 din, ajserica 5—6 din, berivka 4 din, cvetača 10 din, zgodnje zelje 3—5 din, kisló zelje 4—6 din, ohrovt 5—7 din, karfijola 10 din, šparglji 10—25 din, kolerabice 5—7 din, kolerabe 2 din, špinača 3—5 din, paradižnik 20—25 din, kumare 14—18 din, bučke 14 din, grah v stročju (domač) 5—7 din, grah v stročju (inozemski) 8 din, laneno seme 4 din, fižol v stročju (inozemski) 16 din, fižol luščen 2,50—4 din, čebula 6 din, por 2 din, česen 6 din, krompir novi 4 din, stari 1,50 din, kislá rēpa 2,50 din, korenje 10 din, peteršilj 10 din, paprika zelena 1 kom 2,50 din, zelenjava za juho šop 5 din.

CENE

g Ljubljana, 1. junija. Pšenica 2,75 do 2,92 din za 1 kg, rž 2,80 din, ječmen 2,35, oves 2,20, proso 2—2,50, koruza 1,65—1,95, ajda 2,60—2,70, fižol 2,10—2,65, grah 6,80, leča 4,50—6 din za 1 kg. — Krma: sladko seno za 100 kg 90 din, polsladko seno 75, kisló seno 70, slama 45 din. — Kurivo: premog tona 350—405 din, trda drva 1 m³ 85—100 din, trda drva žagana 120 din, mehka drva 70—75 din, oglje 1,25—2,50 dinarjev za 1 kg.

g Kranj, dne 30. maja 1938. Pšenica za 1 kg 2,60 din, ječmen 2,40 din, rž 2,45 din, oves 2,20 din, koruza 1,60 din, fižol 2 do 4 din, krompir (stari) 1,20 din, lucerna (seme) 26 din; k r m a : seno za 100 kg 100 din, slama 50 din.

g Slovenji gradec, 30. maja 1938. Pšenica 2,50 din za 1 kg, ječmen 2 din, rž 2,50, oves 1,75, fižol 3, koruza 1,60, krompir 1 din.; k r m a : lucerna za 100 kg 125 din, seno 75 din, slama 50 din.

PRAVNI NASVETI

Napad s kolom in grožnje. J. P. K. — Če je sosed pri postavljanju ograje z vami začel prepir, poiškal kol in vam s kolom grozil, potem bo kaznovan — če ga ovadite — zaradi ogroženja varnosti, čeprav vam ni povzročil nobene telesne poškodbe. Če vam je pa s potem, ko ste se umaknili, še grozil, da vas bo potolkel, je s tem zagrešil prestopek nevarne grožnje — seveda, če je bila grožnja resno izrečena — in bi bil tudi za tako grožnjo kaznovan, če ga ovadite. Neresno izrečena grožnja pa vsebuje žalitev in je kot taka tudi kazniva. Ker ne poznamo vaših posebnih razmer, ne vemo, če bi bilo umestno sodnijsko preganjanje vašega nasprotnika in če ne kaže stvar pozabiti.

Usoda starega prekleanca. J. R. C. — Proti temu, da je sodišče še pred vojno leta 1913 uvedlo zoper vas postopek za preklie zaradi zapravljenosti in ste bili nato prekljanci, tako da vam je bil postavljen pomočnik, se sedaj ne morete več uspešno protiviti. Saj ste se že takrat sproti pritoževali zoper vaš sodni odlok, ki je šel skozi vse stopnje. Če je najvišje sodišče potrdilo odlok prvega sodnika, je pač moral biti tedaj vaš položaj tak, da je bil preklie zaradi zapravljenosti umesten in na zakonu osnovan. Vaš postavljeni pomočnik pa je moral o upravi vašega premoženja letno podat pri sodišču obračun, ki ga je moralo sodišče, potem ko je tudi vas zaslišalo, odobriti. Vsak čas lahko predlagate, da se opravi vaš preklie. Sodišče bo vašemu predlogu ugodilo, če so dani pogoji za to. Po vaših obširnih pritožbah sodeč hočete, če bi postali zopet samosvoji, tožiti na odškodnino vse tiste, ki so v teh letih z vami imeli uradnega opravka. S takimi brezupnimi pravnimi bi zapravili še ostanek vašega imetja in zato dvomimo, da bi sodišče odpravilo vaš preklie.

Posojilo še umrlega upnika. T. S. — Motite se, ko mislite, da je bil leta 1932 izdan tak zakon, da zastara dolg, če upnik svojega dolžnika v treh letih ni terjal. Če je komu dano posojilo in glede obresti ni bilo nobenega dogovora, potem sme upnik zahtevati 5% zakonite obresti le od dneva opomina dalje. Obresti zastarajo v 3 letih, posojilo pa šele v 30 letih. Če je upnik umrl in za življenje svojega dolžnika ni terjal, v oporoki pa ta dolg omenil, potem so dediči upravičeni dolg izterjati. Dolžnik bo moral dedičem ta dolg s 5% obrestmi od dneva opomina dalje plačati.

Podrtja ograja. S. A. G. — Soseba je podrtla polovico ograje in prekljala svojo zemljo. Vprašate, če jo lahko prisilite, da ograjo obnovi, ker boste sicer morali sedaj paziti na svojo živino, da ne bo uhajala na sosedni vrt. — V naseljih, med hišami, je vsak lastnik zavezan, da skrbi na desni strani svojega

glavnega vhoda za potrebno ogrado svojega prostora in za pregrado od tujega prostora. Izven vasi, kjer ni hiš, pa ne morete mejašev prisiliti, da bi svoje zemljišče zagradili.

Vejevje, viseče na tuje zemljišče. S. A. G. Soseba ne morete prisiliti, da oklesti svoje drevje, žigar vejevje visi na vaše zemljišče. Pač pa imate pravico, da sami posekate vse vejevje, ki visi v vaš zračni prostor, in si to vejevje prilastite.

Gnojnica za travnik. J. I. M. — Če ima sosed priposestovano služnostno pravico vožnje preko vašega sveta na svoj travnik in je doslej vozil s travnika le pridelka, tja pa je šel s praznim vozom, je po našem mnenju tudi upravičen sedaj, ko si je napravil jamo za gnojnico, voziti na travnik tudi gnojnico, ker je to pač gospodarska vožnja za travnik.

Delitev skupnih parcel. G. J. A. R. — Dolej skupne travnike lahko delite s solastnikom. V to svrhu morata pač travnike v naravi deliti, nove meje zamejiti in napraviti tozadevno pogodbo, da se bo mogla delitev izvesti tudi v zemljiški knjigi. Če se pa s sosedom ne morete sporazumeti zaradi delitve, bo to pač odločilo sodišče na vašo tožbo. Če sta oba pametna in gospodarčna, bosta to opravila sama.

Neplačani zemljiški davek. Razdelitev izkupička za prodano posestvo. M. F. — Pred šestimi leti ste prodali posestvo. Kupec je ostal dolžan večji del kupnine in tudi davkov ni plačeval. Zato ste se vknjižili za kupnino na prvo mesto, davkarija pa za dolžni davek na drugo mesto. Posestvo bo prodano na prisilni dražbi. Z izkupičkom niti vaša terjatev ne bo pokrita. Ali bo imela morda davkarija prednost pred vami? — Iz izkupička za prodano posestvo se bodo najprej poravnali davki in druge javne davščine, kar jih je zaostalo v poslednjih treh letih pred domikom, ki se plačujejo od zemljišča, kolikor jim gre zakonska zastavna pravica ali zakonska prvenstvena pravica, s obrestmi vred, ki niso zaostale dalje kot tri leta, če so prijavljeni ti davki najkasneje na dražbenem naroku pred začetkom dražbe. Nato se morajo poravnati plače, ki so zaostale v poslednjem polletju pred domikom za služabništvo in dninarje, ki so bili zaposleni v gozdarstvu ali v kmetijstvu; nato pa v poslednjem polletju pred domikom zaostale terjatve urada za zavarovanje uslužbencev. Iz zneska, ki še preostane, se poravnajo terjatve, zavarovane v vknjižbo na zemljišču po vrstnem redu, ki jim gre po vpisu v javni knjigi.

Bolničarka. F. S. — Prošnjo za sprejem v službo bolničarke lahko vložite, če ste dovršili šolo za bolničarke. V to šolo se sprejemajo učenci, ki so dovršili najmanj štiri razrede ljudske šole. Prošnjo vložite pri upravi bolnišnice.